

OKTOBRIS Latvijas Nacionālā vēstures muzeja

2019 ZIŅNESIS

Attēlā: Skats ekskursijā ar Ingunu Eleri un Holgeru Eleru (priekšplānā) izstādē "Latvijas gadsimts". Foto: LNVM.

TIKŠANĀS LAIKU UN VIETU MAINĪT NEDRĪKST: VĒLĀS OTRDIENAS MUZEJĀ

24. septembrī muzejā atsākās Vēlo otrdienu pasākumu cikls, kas šogad notiks dažādos formātos: ekskursijas, diskusijas, lekcijas. Pirmais pasākums bija ekskursija izstādē "Latvijas gadsimts" tās dizaina autoru Ingunas un Holgera Eleru vadībā.

Par Vēlo otrdienu, kā arī citiem oktobra pasākumiem muzejā lasiet Ziņneša 3., 4. un 5. lappusē!

LNVM IZSTĀDES

vieta: Latvijas Nacionālais vēstures muzejs, pamatekspozīcija un izstāžu zāles,
Brīvības bulvāris 32, Rīga

pastāvīgā ekspozīcija

“Latvijas senvēsture”, “Livonija”, “Latvijas teritorija un iedzīvotāji 16.–18. gs.”

“Kurzemes un Zemgales hercogiste 16.–18. gs.”

“Muiža un muižniecība 17.–19. gs.”, “Zemnieku tradicionālais dzīvesveids 19. gs.”

“Dzīvesvide un ikdiena 19. gs. un 20. gs. sākumā: bīdērmeiera un jūgendstila interjeri”

“Tehniskā modernizācija 19. gs. un 20. gs. sākumā”

“Latvieši 19. gs. otrajā pusē un 20. gs. sākumā: nacionālā pašapziņa, kultūra un sabiedriskā dzīve”

“Latvijas Republika. 1918–1940”

“Art Deco interjers Latvijā 20. gs. 30. gados”

“Latvijas Republikas okupācija un pievienošana PSRS. 1940–1941”

“Totalitāro okupācijas režīmu represijas pret Latvijas iedzīvotājiem. 1940–1953”

“Padomju vara Latvijā: ideoloģija, pārvalde un saimniecība. 1944–1985”

“Ikdienas dzīve Padomju Latvijā. 20. gs. 60. gadu dzīvokļa interjers”

“Latvieši svešumā. 1944–1990”

“Latvijas Republikas valstiskās neatkarības atjaunošana”

izstādes

68 muzeju kopizstāde “Latvijas gadsimts”

laiks: no 2018. gada 4. maija līdz 2021. gada maijam

“11 varoņstāsti. Lāčplēša Kara ordenis, tā kavalieri un Lāčplēša diena”

laiks: no 2019. gada 25. oktobra līdz 2020. gada martam

vieta: Dauderu nodaļa, Zāģeru iela 7, Rīga

izstāde “Rudens, pavasaris un atkal Rudens”

laiks: no 2019. gada 5. oktobra līdz 3. novembrim

jauna ekspozīcija – Bingneru villas kungu istaba, Kārļa Ulmaņa darba kabinets,

“Dauderu” nama liktenis padomju periodā un tapšana par muzeju,

Gaida Graudiņa kolekcija

laiks: no 2019. gada 16. maija

pastāvīgās izstādes

“Interjera un sudraba priekšmeti no Gaida Graudiņa kolekcijas”

pastāvīgās ekspozīcijas daļa

“Virtuve”

vieta: Tautas frontes muzeja nodaļa, Vecpilsētas iela 13/15, Rīga

pastāvīgā ekspozīcija

“Atmoda–LTF–neatkarība”, “Parlamentārā revolūcija”

LNVM IZSTĀDES ĀRPUS MUZEJA

vieta: Rīgas 21. vidusskola

laiks: no 2019. gada 14. līdz 18. oktobrim

izstāde “Latvija Brīvības cīņu laikā. 1918–1921”

vieta: Jelgavas tehnikums

laiks: no 2019. gada 14. līdz 18. oktobrim

izstāde “Latviešu strēlnieku bataljoniem – 100”

vieta: Vircavas vidusskola

laiks: no 2019. gada 28. līdz 31. oktobrim

izstāde “Baltijas brīvības ceļš”

vieta: Ogres 1. vidusskola

laiks: no 2019. gada 28. oktobra līdz 1. novembrim

izstāde “Ceļā uz Latvijas brīvību”

vieta: Jaunpils vidusskola

laiks: no 2019. gada 28. oktobra līdz 1. novembrim

izstāde “Valsts prezidenta institūcija Latvijā”

LNVM VIRTUĀLĀS IZSTĀDES

19. gadsimta zirglietas

LNVM Darbariku un sadzīves priekšmetu kolekcijā

Virtuālā izstāde

Dziesmu svētku nozīme:
LNVM Dauderu nodaļas
aida Graudiņa kolekcijā

Virtuālā ekspresizstāde

**“ZAĻUMBALLES LATVIJĀ
20. GS. 20.-30. GADOS”**

2018. gada 11. augustā - simts dienas
pirms Latvijas valsts simtās
dzimšanas dienas - visā Latvijā notiks
Simtgades zaļumballe

PASĀKUMI OKTOBRĪ: JEBKURA VECUMA KLAUSĪTĀJIEM, SKATĪTĀJIEM UN DARĪTĀJIEM

OKTOBRIS
AKTUALITĀTES

Oktoobra pasākumu klāsts muzejā solās būt gana daudzveidīgs, lai tajā savu varētu rast ikviens neatkarīgi no vecuma, svarīgākais ir interese par vēsturi un tiem, kuri to veido, kā arī prieks līdzdarboties, – kas zina, kurā brīdī katrs no mums kļuvis par vēstures daļu?

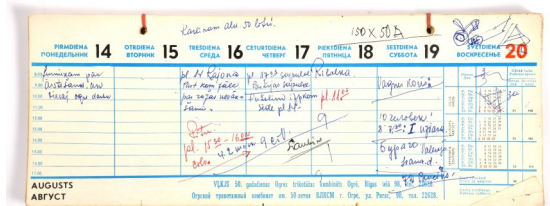
Kā katra mēneša pirmajā sestdienā, arī **5. oktobrī 14.00 muzejā tiek rīkota ekskursija pieaugušajiem** izstādē “Latvijas gadsimts”. Gids vedīs sanākušos pa Latvijas simt gadu labirintu (tiešā un pārnestā nozīmē!), kur ik uz soļa notiks iepazīšanās ar notikumiem un personībām. Vai zināt, kurš 1635. gadā izveidoja Livonijas karti, kurā norādīti arī Latvijas teritorijas iedzīvotāji latvieši? Kura politiķa un sabiedriskā darbinieka kabinetā 1918. gada 17. novembrī notika Tautas padomes sapulce, kurā tika nolemts dibināt Latvijas valsti? Ko ar vienīgo fotogrāfiju, kurā tika iemūžināta Latvijas proklamēšana, darīja tās autors Vilis Rīdzenieks? Kur Rainis sarakstīja poēmu “Daugava”, kas kļuva par latviešu karavīru iedvesmotāju un cīņā saucēju Neatkarības karā? Kas notika ar Kārļa Zemdegas veidoto pieminekli Dobeles atbrīvotājiem – pēdējo, ko atklāja pirms padomju okupācijas sākuma? Kā Kārļa Ulmaņa autoritārais režīms mainīja Latvijas valsts iekārtu un saimniecisko dzīvi? Kā sauc Latvijas vecāko nacionālo partizānu? Kas jaunībā bija kolhoza “Lāčplēsis” priekšsēdētājs Edgars Kauliņš? Kura rakstnieka luga “Smaržo sēnes” ir vienīgā aizliegtā latviešu literatūrā? Kurš aktieris piedalījās sarkanbaltsarkanā karoga uzvilksnā Svētā Gara tornī Rīgā 1988. gadā? **Dalības maksa – ieejas biļete muzejā.**

Minētās un citas personības izstādē varēs “sastapt” arī **Senioru dienas ekskursijā 31. oktobrī 14.00**, uz kuru gaidīti pensijas vecumu sasniegušie (Senioru diena muzejā ir katra mēneša pēdējā ceturtdiena, kad spēkā ir īpašais piedāvājums: katram pensionāra apliecības īpašniekam ieejas biļetes cenā muzejā – 1,50 eiro – ietilpst arī maksa par ekskursiju).

Ģimenēm ar bērniem nākamēnes sarūpēti divi pasākumi. **12. oktobrī notiks nodarbība “Iepazīsim kokus zemnieka sētā”**, kurā varēs uzzināt daudz jauna par koku izvēli mājvietām: piemēram, kāpēc 19. gadsimtā vienu sugu kokus labprāt stādīja māju tuvumā, bet citu – nē. Šis zināšanas palīdzēs gūt stāsti un zīmējumi no Pētera Krastiņa grāmatas “Andriņi”. Būs arī vingrinājumi: koku lapu, augļu un sēkļu atpazīšana, logu dekoru, gleznu un citu mākslas darbu veidošana no rudens lapām. Nodarbības vieta – latviešu zemnieku tradicionālajam dzīvesveidam 19. gadsimtā veltītā ekspozīcija muzeja 3. stāvā, **sākums – 12.00, ģimenes biļetes cena – 4 eiro.**

Savukārt **26. oktobrī 12.00 sāksies ekskursija ģimenēm**, kurā Latvijas simt gadu vēsturi aicināsim iziet, ņemot talkā, lasot, šķirstot, krāsojot un citādi lietojot ceļvedi bērniem “Solī pa solim Latvijas gadsimtā”. Gida stāstījums ļaus iepazīt un izvērtēt vēsturisko notikumu hronoloģiju un saistību, bet uzdevumu risināšana un atbilžu meklēšana darīs procesu aizraujošu un interesantu. **Ieeja, kā ik katru pēdējo mēneša sestdienu, bez maksas!**

Turpinājums 4. lpp.

Attēls: Zīmējums no Pētera Krastiņa grāmatas “Andriņi”.

Attēlos: Skati izstādē “Latvijas gadsimts”.
Foto: Valters Lācis, Roberts Kaniņš un LNVm.

PASĀKUMI OKTOBRĪ: JEBKURA VECUMA KLAUSĪTĀJIEM, SKATĪTĀJIEM UN DARĪTĀJIEM

Turpinājums no 3. lpp.

Par savu vietu vēsturē domāt liks arī divi Vēlo otrdienu cikla pasākumi. 1. oktobra pievakarē gida lomā izstādē "Latvijas gadsimts" iejutīsies Jaunā Rīgas teātra aktieris Vilis Daudziņš, izstādes "balss" gan izstādē dzirdamajos skaņu ierakstos, gan audiogidā latviešu valodā. Vilis Daudziņš, kura saņemto profesionālo apbalvojumu vidū nesenākais ir 2018. gada labākā aktiera tituls, dalīsies iespaidos par to, kā notiek gatavošanās izrādēm un kinofilmām, kurās skartas vēstures tēmas, kā vēstures notikumus un to pēdas cilvēku dzīvēs iespējams iemiesot skatuves tēlos, kā arī to, kā viņš uztver vēsturi personīgi. Vai ir iespējama atbilde uz to, kas kopīgs un kas atšķirīgs ir muzejam, vēsturei un teātrim? Ieeja bez maksas, sākums 18.00, reģistrēšanās pasākumam noslēgusies.

Savukārt 29. oktobra pasākums ieklausies Neatkarības kara notikumu un varoņu atceres norisēs un būs veltīts bermontiādei un tās iemūžinājumam dažādos mākslas veidos. Par to, kā literatūrā, teātrī un kino tiek atspoguļota valsts izcīnīšana pirms simt gadiem un pieminēti nacionālie varoņi, kā tas veido kultūras atmiņu, runās

diskusijas dalībnieki: literatūrzinātniece, Dr. phil. Dace Lūse, LKA profesore, kinovēsturniece,

Dr. art. Inga Pērkone-Redoviča, vēsturnieks, LNA vadošais pētnieks, Dr. hist. Jānis Šiliņš, režisors un dokumentālo filmu autors Askolds Saulītis. Vai ir atšķirība, kādas šķautnes bermontiādē izvēlas uzsvērt vēsturnieki un kādas – mākslinieki? Ko biežāk izceļ un ko noklusē varoņtēmas atspoguļojumā? Ieeja bez maksas, sākums – 18.00.

Attēlā: Daugavpils ierakumi bermontiādes laikā. 1919. gada oktobris-novembris. LNVM krājums.

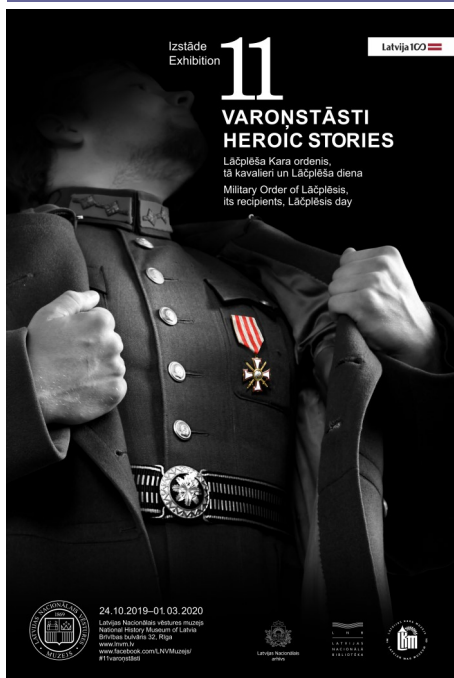
Attēlā: Aktieris Vilis Daudziņš.
Foto: Jānis Deinašs.

Abiem pasākumiem pa vidu skolabērni būs laisti brīvlaikā, un tiem, kuri to izvēlēsies pavadīt jēgpilni un izzinoši, LNVM muzejpedagogi piedāvā dažādus pasākumus. 22. oktobrī 12.00 gaidīsim 1.–6. klašu vecuma bērnus, kas kopā ar gidu varēs doties aizraujošā ceļojumā pa Latvijas senvēsturi, klausoties, pētīt tūkstoš gadus senus priekšmetus, kas palīdz izzināt mūsu tālo senču dzīvi un pašiem aktīvi darboties ar arheoloģisko priekšmetu kopijām: harpūnām, bultām, makšķerākiem, bronzas un dzelzs cirvjēm, māla trauku fragmentiem un citiem priekšmetiem. Dalības maksa – ieejas biļete muzejā.

23. oktobrī gaidīsim plašāka vecuma amplitūdas skolēnus (1.–12. klase), lai vadītu viņus ekskursijā pa izstādi "Latvijas gadsimts". Muzeja gids palīdzēs iepazīties ar izstādi, bet galvenais ceļvedis šoreiz būs fotoorientēšanās lapa, kas palīdzēs vērīgi izsekot simt gadus ilgam periodam un, rūpīgi pētīt, atrast dažādus priekšmetus, kas stāsta par būtiskiem notikumiem un personībām. Ekskursijas sākums 12.00, vieta – Brīvības bulvāris 32, 2. stāvs, dalības maksa – ieejas biļete muzejā.

Attēlos: Skati no ekskursijām un nodarbībām izstādē "Latvijas gadsimts" un muzeja ekspozīcijā, Neatkarības karam veltītajā sadaļā. Foto: LNVM.

Attēlā: Izstādes afiša.
Mākslinieks Ģirts Boronovskis.

Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā top Lāčplēša Kara ordeņa vēsturei veltīta izstāde. Šogad aprit simt gadu kopš ordeņa dibināšanas, un izstādē varēs iepazīties gan ar tā izveides stāstu, gan 11 kavalieru raibajām biogrāfijām, gan pasniegšanas un atzīmēšanas tradīcijām.

Latvijas armijas uzvara bermontiādē 1919. gada 11. novembrī kļuva ne tikai par pagrieziena punktu Latvijas Neatkarības karā, bet arī simboliski iezīmēja pirmā militārā apbalvojuma – Lāčplēša Kara ordeņa – dibināšanas dienu, tādēļ muzejā, atzīmējot šo apaļo gadskārtu, top jauna izstāde, kas veltīta ordeņa vēsturei.

Izstādei dots nosaukums “11 varonstāsti. Lāčplēša Kara ordenis, tā kavalieri un Lāčplēša diena”. Darbs pie tās veidošanas aizsākās šī gada sākumā, kad tika izvirzīta iecere izstādes centrā novietot 11 Lāčplēša Kara ordeņa kavalieru biogrāfiskus dzīvēstāstus. Viņu vidū ir zinātnieks, kultūras un sabiedriskais darbinieks Valdemārs Ģinters, vācbaltietis un Francijas armijas leitnants Konrads Dekerts, viena no trim Lāčplēša Kara ordeņa kavalierēm sievietēm, studente un Latvijas Sieviešu palīdzības korpusa darbiniece Elza Žiglevica, 1. Daugavgrīvas latviešu strēlnieku pulka strēlnieks Kārlis Kevešāns, padomju varas represiju upuris Ernests Lācis, kā arī citi. Ar šādas izstādes perspektīvas palīdzību iespējams atklāt gan to, cik dažādi cilvēki tika apbalvoti ar augsto apbalvojumu un kādas bija viņu dzīves pēc ordeņa saņemšanas, gan caur individualizētu fokusu paraudzīties uz Latvijas vēstures sarežģīto ritējumu, ko savā unikālajā veidā iemieso katrs izstādes dzīvēstāstu varonis.

Vienlaikus apmeklētājiem būs iespēja iepazīties ar Lāčplēša Kara ordeņa izveides vēsturi – no statūtu sastādīšanas, ordeņa meta izstrādes līdz tā izgatavošanai un pasniegšanai kavalieriem laika posmā no 1920. līdz 1928. gadam, kā arī izsekot Lāčplēša dienas svinību tradīcijas maiņām līdz pat mūsdienām. Izstādē pirmo reizi būs iespējams apskatīt līdz šim neeksponētus priekšmetus, kas glabājas dažādās Latvijas un ārvalstu kultūras vērtību krātuvēs, kā arī privātpersonu īpašumā.

Izstāde “11 varonstāsti. Lāčplēša Kara ordenis, tā kavalieri un Lāčplēša diena” būs skatāma LNVM izstāžu zālē Brīvības bulvārī 32, 4. stāvā no 25. oktobra līdz nākamā gada 1. martam.

Attēlā: Valsts prezidents Jānis Čakste apbalvo 5. Cēsu kājnieku pulka kapteini Arnoldu Kurši par varoņību cīņās Latgales frontē. Rīga, 1920. gada 11. novembris.

Attēlā: Kalpaka bataljona Atsevišķās studentu rotas krūšu nozīme, izsniegta Valdemāram Ģinteram. 1919. gads.

Attēlā: Konradam Dekertam piešķirtā Francijas Slavas piemiņas medaļa.

Attēlā: Kofēris, ar kuru Ernests Lācis atgriezās no izsūtījuma.

Attēlā: LKOK biedrības Ziemassvētku egļīte. 1930. gadi.

JAUNAS RUBRIKAS PAR NOTIKUMIEM RĪGĀ PIRMS 100 GADIEM

OKTOBRIS
AKTUALITĀTES

Pieminot tieši pirms simt gadiem risinājušos notikumus, kas izšķīra Latvijas kā valsts likteni, un godinot šo notikumu dalībniekus un varoņus, muzejs gatavo jaunu izstādi (vairāk – Ziņnesā 4. lappusē), kā arī sāk jaunas rubrikas sociālajos tīklos: ar izstādi būs saistīta rubrika #11varoņstāsti, savukārt pastaigām pa dažādiem Rīgas rajoniem, kur risinājās bermontiādes cīņas, iedvesmos #Bermontiādesmaršruti.

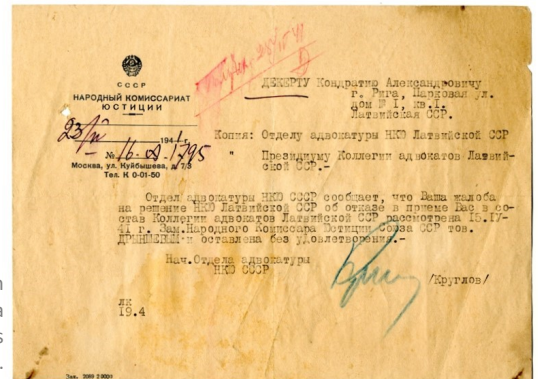
1919. gada 8. oktobrī sākās Pāveta Bermonta komandētās RietumKrievijas brīvprātīgo armijas uzbrukums Rīgai, un kaujas par galvaspilsētu ilga līdz Latvijas armijas uzvarai 11. novembrī. Kauju epicentrs bija dažādas apkaimes Pārdaugavā, taču ienaidnieka uguns un ierakumu tranšejas izvagoja arī Daugavmalu, postīja Vecrīgu un pat Rīgas bulvāru apbūvi. Iztēlē atgriežoties šajā laikā, rubrikā #Bermontiādesmaršruti aicināsim doties pastaigā pa Rīgu, lai tieši pēc simt gadiem aplūkotu vietas, kuras skāra bermontiādes notikumi. To palīdzēs fotogrāfijas “toreiz” un “tagad”, kurās vienkop varēs aplūkot mums zināmās ēkas, ielas un laukumus gan 1919. gada notikumu virpulī, gan mūsdienās. Apgādājoties ar papildu informāciju, brīvdienā izejamais pastaigas maršruts varēs izvērsties izzinošā pasākumā visai ģimenei.

Attēlos: Rīga, Brīvības bulvāra un Elizabetes ielas stūris. Pa kreisi: 1919. gada oktobris-novembris, foto: Kārlis Upesleja. Pa labi: 2019. gada septembris, foto: Valters Lācis.

Savukārt rubrika #11varoņstāsti plašāk vērtīs izstādē “11 varoņstāsti. Lāčplēša Kara ordenis, tā kavalieri un Lāčplēša diena” skartās tēmas. Iepazīstināsim gan ar ordeņa tapšanas posmu (kā radās iecere, kā ritēja ordeņa skiču konkurss, kā tika pieņemti statūti un apstiprināta ordeņa pasniegšanas ceremonija), gan vienpadsmit pilgtākajiem ordeņa kavalieriem, kuru vidū ir visdažādāko likteņu cilvēki, gan ar Lāčplēša dienas tradīcijas pārmaiņām laika gaitā. Rubrikā būs lasāmi arī interesanti fakti un apskatāmi izstādē neiekļuvuši priekšmeti un fotogrāfijas.

Attēlā: LKO kavalierim Konradam Dekertam piesūtīta izziņa par viņa lūgumu advokatūras kolēģijas jautājumā. 1941. gads.

PAR TREŠĀ TĒVADĒLA CEĻU

10. oktobrī LNVM Tautas frontes muzeja nodaļa aicina uz sarīkojumu “LTF trešā tēvadēla ceļš”, kas veltīts Latvijas Tautas frontes 2. kongresam 1989. gada 7.–8. oktobrī.

Attēlā: Latvijas Tautas frontes 2. kongress. 1989. gada 7. oktobris. Foto: Valdis Liepiņš. LNVM krājums.

Kongresā par organizācijas mērķi tika pasludināta pilnīga Latvijas neatkarības atjaunošana. Līdzīgi latviešu pasakas trešajam tēvadēlam Latvijas Tautas fronte programmatiski un pilnībā atteicās no turpmākas “vecāko un gudrāko brāļu” – Latvijas kompartijas un Maskavas Kremļa – aizbildniecības un kontroles un apstiprināja trimdas jurista Egila Levita izstrādāto koncepciju 1918. gada 18. novembra Latvijas Republikas atjaunošanai parlamentārā ceļā un virzībai uz Rietumiem. LTF 2. kongress kļuva par lūzuma punktu Latvijas Tautas frontes pastāvēšanā, kā arī izgaismoja augošās nesaskaņas organizācijas dažādu iekšējo grupējumu starpā.

Sarīkojumā ritēs diskusija par vairākām tēmām: vienotības spēku, spēju pārkāpt pāri personiskai nepatīkai un aizvainojumam un veltīt visus savus spēkus Latvijas izaugsmei, gatavību neatkarīgai Latvijai u. c. **Tajā aicināti piedalīties: politiķis Ivars Godmanis, sociologs Aigars Freimanis, politiķis Māris Grīnblats, vēsturnieks Gustavs Strenga.**

LNVM Dauderu nodaļā no 5. oktobra līdz 3. novembrim būs apskatāma jauna izstāde “Rudens, pavasaris un atkal Rudens”. To veidos mākslinieces un pasniedzējas Jekaterīnas Bai darbi, kas veidoti ķīniešu gleznošanas stilā “sjieji” un “kalni-ūdeņi”.

Rudens – tas ir košs un daudzveidīgs laiks māksliniekiem, rudens krāsas iedvesmo un pārsteidz. Ķīniešu gleznas, kas noformētas tradicionālos zīda tīstokļos, sniegs Latvijas iedzīvotājam priekšstatu par to, kāds ir rudens un kā to uztver Ķīnā. Mākslinieces darbi gleznoti kā brīvi tušas triepieni, kas atturīgi papildināti ar sārti dzelteniem toņiem ar simbolisku nozīmi. Sulīgi ķirbji, krizantēmas, uz dienvidiem lidojošie putni un citi tradicionāli rudeni raksturojoši sižeti tiks papildināti ar pārējo gadalaiku ainām – ziemā ziedošām plūmēm un kalnu ūdenskritumiem pavasarī.

Jekaterina Beļajeva (Bai) ir diplomēta māksliniece un pedagoģe, saņēmusi Hunaņas Mākslas un zinātņu universitātes (Ķīna) pirmās pakāpes diplomu ķīniešu gleznošanā un kaligrāfijā 2015. gadā. Kopš 2009. gada Jekaterina Rīgā vada ķīniešu gleznošanas un kaligrāfijas studiju.

Izstādes atklāšana “Dauderu” namā notiks 5. oktobrī plkst. 16.00.

Attēlā: Viens no Jekaterīnas Bai darbiem.
Autores foto.

AICINĀJUMS EKSKURSIJĀ PA “DAUDERIEM”

LNVM Dauderu nodaļā no jauna atklātā ekspozīcija vēsta par “Dauderu” namu un dārzu kā laika kapsulu, kurā patvērušies dažādi vēstures posmi. Rudens ir gadalaiks, kad, dodoties uz Dauderu nodaļu, var gan baudīt mierīgu atpūtu skaisti veidotajā dārzā, gan vadīt laiku izzinošā gaisotnē nama iekšienē. Tiem, kuri vēlas uzzināt vairāk, noderēs ekskursija zinoša gida vadībā, tuvākā – 19. oktobrī!

Tikmēr varam doties neklātienas tūrē pa “Dauderu” ēkas dažādajām telpām. Lielākā un greznākā 1. stāva telpa nama uzcelšanas laikā tika saukta par salonu. 19. gadsimta savrupmājās salons bija reprezentācijas zāle, kurā risinājās nama īpašnieka dzīves publiskā daļa – saviesīgi pasākumi, tikšanās plašākā viesu lokā. Kārļa Ulmaņa laikā lielo salonu sauca par “balto zāli”. Pēc 1944. gada – bērnudārza darbības laikā – salonu izmantoja kā telpu pasākumiem, kā arī sporta un mūzikas nodarbībām. Kā jau pienākas šādai svinību zālei, pie sienas telpas kreisajā pusē bija piekārts Ļeņina portrets. Vēlāk šī telpa tika pielāgota degustāciju zāles un fabrikas “Aldaris” t. s. “asortimenta kabineta” vajadzībām. Kopš 2010. gada muzejs telpu izmanto dažādām izstādēm un pasākumiem.

Lielā salona sienas sākotnēji sedza papīra un linkrusta tapetes. Tās bija dārgas rūpnieciski ražotas tapetes no linellās, korķa putekļu un sveķu maisījuma, parasti ar izteiksmīgu reljefu ornamentu. 1937. gadā remonta laikā, pielāgojot ēku Kārļa Ulmaņa rezidences prasībām, telpas izskats mainījās. Daiļkrāsotāja E. Tomsona firma noplēsa linkrusta un papīra tapetes un to vietā griestus un sienas pārklāja ar krāsu (griestus – arī ar laku). Padomju periodā lielā salona baltā marmora kamīns telpas stūrī tika pārkrāsots.

1990. gada restaurācijas laikā lielajā salonā tika pārmūrēts, nostiprināts no mitruma cietis sienas fragments, kā arī veikti apjomīgi apdares restaurācijas darbi – atjaunoja griestu rotājumus, apzeltīja detaļas, atjaunoja žalūzijas, logus, durvis, t. sk. atbrīvoja no padomju laikā uzklātā krāsojuma.

1930. gadu beigās visā namā, t. sk. salonā, tika uzstādīti radiatoru dekoratīvie aizsegi un šūti jauni aizkari. Tos no rupja tilla un mēbeļauduma gaišā zelta krāsā pagatavoja tapsētāju meistars Vilhelms Johansons.

Sākotnēji visās nama 1. un 2. stāva telpās grīdas segumam tika lietoti vairāku koku sugu parketa dēļi. Oriģinālais 1897. gada parkets līdz mūsdienām saglabājies tikai daļēji dažās nama telpās, tai skaitā lielajā salonā. 2016. gadā telpas parketu daļēji nomainīja un restaurēja.

Ekskursija gida vadībā pa “Dauderu” parku notiks 19. oktobrī plkst. 14.00, ieeja bez maksas, sīkāka informācija: dauderi@lnvm.lv, 67392229.

Attēlos: (augšā) Pārkrāsotais un drošības apsvērumu dēļ aizmūrētais kamīns lielajā salonā. 1985. gads.
(lejā) Lielais salons. 2019. gada aprīlis.
Foto: Harijs Daina Liepiņš.

MĒS IZLAUZĀMIES!

Nav tiesa, ka vēsturnieki to vien dara, kā nodarbojas ar vēstures priekšmetu pētīšanu, anotēšanu, analizēšanu u. tml., – viņi ir gatavi izlauzties no telpām ar intelekta un zināšanu spēku! Lasiet tālāk, ko piedzīvoja un pavēstīja autoru kolektīvs “22,22 % drosminieču”.

Attēlā: LNVM vēsturnieču un etnogrāfu komanda pēc izlaušanās.
Foto: LNVM.

pasakas noskaitīt no galvas, uzmodinātām nakts vidū, nebūt nedeva priekšrocības reālajā situācijā. Protams, telpas ir iekārtotas, ilustrējot attiecīgo pasaku norises vietu, un arī sižets ir būtisks, taču lietderīgākas izrādījās zināšanas un iemaņas pavisam citās jomās: matemātikā, bioloģijā, loģiskajā domāšanā utt. Arī nesagatavojies kolēģis ir noderīgs!

Uz pasākuma laiku mēs kļuvām par klasi, un mums bija divas lieliskas skolotājas (galvenā mērķauditorija “Ziedoņa klasei” ir dažāda vecuma skolēni, taču tas nebūt nenozīmē, ka pieaugušajiem būs vieglāk vai arī mazāk interesanti!), un, lai arī mūs sadalīja divās grupās, klases sniegums tika vērtēts kopā. Lepni varam teikt, ka izlauzāmies 58,49 minūšu laikā, un droši aicinām citus kolēģus apmeklēt izlaušanās istabas un pārspēt mūs!

Paldies kolēģēm, kuras nāca, darīja, minēja, rēķināja un kopā pavadīja laiku, – mēs visas uz vienu stundu kļuvām par klasi un pēc stundas – par klasi labākas: kā rakstīja Imants Ziedonis, “klase jau arī ir tas, ko mums jāiedibina – visus kopā un atsevišķi, lai par mums saka: tie ir labas klases.””

“20. septembra pēcpusdienā mēs, deviņas drosmīgas kolēģes no LNVM Vēstures departamenta un Etnogrāfijas nodaļas, devāmies uz Sporta ielu 2, lai labprātīgi gandrīz stundu pavadītu ieslēgtas nelielās telpās. Nelielās telpas ir trīs izlaušanās istabas (*escape rooms*) fonda “Viegli” projektā “Ziedoņa klase”. Rīgā, Sporta ielā ir izveidota, varētu teikt, alternatīva muzeja pieredze – ekspozīcijas jeb izlaušanās istabas, kas veltītas trim Imanta Ziedoņa pasakām no krājuma “Blēņas un pasakas”: “Kroko un Dils”, “Pasaka par pogu” un “Pasaka, kurā spēlējās, spēlējās, kamēr sāk spēlēt”.

Izlaušanās istabas Rīgā kļuva populāras pirms dažiem gadiem, un zinātāji var nosaukt pat vairāk par desmit, taču lielākajai daļai mūsu kompānijas šī bija pirmā šāda pieredze. Izlaušanās istabu uzdevums ir diezgan skaidrs – izlauzties! Respektīvi, komanda tiek ieslēgta istabā, un, secīgi pildot dotos uzdevumus, tai galu galā ir jāatrod durvju atslēga un jāizkļūst no telpas.

Dažas kolēģes iepriekš cītīgi klausījās Ziedoņa pasakas, skatījās multeni par suni Funi, vārdu sakot, gatavojās. Taču spēja

NEDARBNĪCAS DARBI LATGALĒ

28. un 29. augustā notika Latvijas muzejpedagogu iniciatīvas “Nedarbnīca” vasaras sesija Latgalē “Es protu, izprotu, saprotu muzeju!”, kuras mērķis bija pilnveidot muzeju darbinieku profesionālās kompetences un sekmēt savstarpējo sadarbību, papildus sniedzot iespēju padziļināti iepazīt Latgales reģiona muzeju darbinieku profesionālo veikumu, kā arī Latgales kultūras mantojuma vērtības un kultūrtelpas īpatnības.

“Nedarbnīcas” aktivitātēs Latgalē piedalījās 36 muzejpedagogi no Alūksnes, Rundāles, Jūrmalas, Tukuma, Talsiem, Rīgas, Ludzas, Daugavpils un citiem Latvijas muzejiem. Meistarklasēs muzejpedagogi izzināja dažādu Latvijas muzeju muzejpedagoģisko programmu radīšanas nepieciešamības aspektus, tapšanas norisi un vadīšanas gaitu, tai skaitā divas Latgales Kultūrvēstures muzeja pilotprogrammas (nodarbības bērniem un jauniešiem, kam trūkst sociālo prasmju, un neredzīgām personām un cilvēkiem ar redzes traucējumiem), gūstot pieredzi par to, kā muzeja piedāvājumu pielāgot un piedāvāt vēl nesasniegtām sabiedrības grupām, rosinot iepazīt kultūrvēsturiskus procesus un vienlaikus organizējot saturīgu brīvā laika pavadīšanu.

Sesijas noslēgumā dalībnieki devās uz Ludzas Novadpētniecības muzeju, piedalījās nodarbībā Ludzas viduslaiku pilsdrupās muzeja komunikācijas un sabiedrisko attiecību vadītājas Ritas Kučānes vadībā, kā arī viesojās Ludzas Amatnieku centrā, apskatīja Ludzas Lielo sinagogu un Ludzas Romas katoļu baznīcu.

Attēlā: Latgales Kultūrvēstures muzeja Mākslas nodaļas vadītāja Inese Dundure “Nedarbnīcas” dalībniekiem vada nodarbību “Ieraugi mākslu!”.
Foto: Ieva Priede.

Attēlos: Jau ziņojām, ka gada sākumā sadarbībā ar kolēģiem no Arheoloģijas departamenta un RTU Dizaina fabriku tapuši vairāki priekšmeti, kas palīdz skolēniem senvēstures apguvē: māla trauku fragmenti, krama bultu gali, bronzas cirvji, kā arī harpūnas, bultas un makšķerāka 3D modeļi. Jaunajam mācību gadam darbam grupās ir sagatavotas septiņas priekšmetu lādes, kurās ietilpst minētie priekšmeti, magnētiskās kartītes ar akmens, bronzas un dzelzs laikmeta attēliem, lina un vilnas izejvielu un auduma fragmenti. Septembrī notika pirmās nodarbības, kurās lādes un to saturs tika izmēģināts un atzīts par labu esam. Foto: LNVN.

Attēlos: Sākot jauno sezonu, LNVN Dauderu nodaļa aicināja ikvienu baudīt un izziņāt krāšņo Sarkandaugavas namu un dārzu, kur vienuviet satikušies spilgti Latvijas vēstures laikmeti. 15. septembrī notika bezmaksas ekskursija atjaunotajā ekspozīcijā gida vadībā. Foto: Olga Miheloviča.

Attēlos: 16. septembrī muzejā viesojās 50 kolēģi no Kristiansannas muzejiem (Norvēģija). LNVN direktors Arnis Radiņš iepazīstināja ar muzeju kopumā, LNVN Muzejpedagoģijas departamenta vadītājas vietniece Ilze Miķelsone stāstīja par darbu ar apmeklētājiem, bet LNVN Viduslaiku, jauno un jaunāko laiku vēstures nodaļas vadītājs Toms Ķikuts – par ekspozīciju un izstāžu iekārtošanu. Foto: LNVN.

Turpinājums 10. lpp.

SEPTEMBRA HRONIKA: PRIEKŠMETU LĀDES DARBĪBĀ, JAUNA KLEITA, ZIEMEĻVALSTU KOLĒĢI, DIZAINERU PERSONISKAIS GADSIMTS U. C.

OKTOBRIS
HRONIKA

Turpinājums no 9. lpp.

Attēlā: Izstādē “Latvijas gadsimts” notikusi eksponātu maiņa – krāšņo operas solistei Mildai Brehmani-Štengelei piederējušo čarlstona kleitu sadaļā “Modernie divdesmitie – Latvija un Eiropas dzīvesstils” nomainījuši kokvilnas mežģiņauduma kleita, kas piederēja Latvijas kara ministra ģenerāļa Jāņa Baloža kundzei Elvīrai Balodei; kleitu izstādei deponējis Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs. Foto: LNVN.

Attēlos: Vēlo otrdienu cikla pasākumus šajā sezonā sāka ekskursija ar izstādes “Latvijas gadsimts” dizaina autoriem, Latvijas Mākslas akadēmijas docentiem Ingunu un Holgeru Eleriem, kuri dalījās izstāžu ierīkošanas pieredzē, kā arī personīgos atklājumos, iekārtojot 68 muzeju izstādi Brīvības bulvāri 32. Uz pasākumu bija ieradušies 45 interesenti. Foto: LNVN.

Attēlos: LNVN ekspozīcijas un izstāžu telpās Brīvības bulvāri rit sagatavošanās darbi jaunas izstādes ierīkošanai – “11 varoņstāsti. Lāčplēša Kara ordenis, tā kavalieri un Lāčplēša diena” būs skatāma muzeja 4. stāvā (iepriekš tur atradās izstāde “Sakrālā māksla”). Attēlā pa kreisi – izstādes darba grupas vadītājs Mārtiņš Vāveris un Arnis Strazdiņš kārtro LKO kavalierim Konradam Dekertam veltīto ekspozīciju. Foto: LNVN.

DOKUMENTU DEPOZĪTS VĒSTA PAR RĪGU VĒSTURES KRUSTPUNKTOS

OKTOBRIS
HRONIKA

Zemes dzīles ik pa laikam aplaimo mūs ar ilgi glabātiem dārgumiem; šis būs stāsts par gluži nesenu ieguvumu. Augusta beigās, rokot bedri komposta kaudzes ierīkošanai, privātmājas dārzā Gregora ielā Āgenskalnā, Rīgā tika uzziets cinkotā skārda kastē ievietots dokumentu depozijs, kas zemē gulējis no 1944. vai 1945. gada.

Dokumenti saglabājušies samērā labi un pēc restaurācijas būs izmantojami pētniecībā, jo tūlī pēc atrašanas novietoti ledusskapī, kur mitrais papīrs tika pasargāts no pārāk straujas izžūšanas. Dokumentu atradēji, sadarbojoties ar vēsturnieku Edgaru Engīzeru, sazinājās ar Latvijas Nacionālo vēstures muzeju, piedāvājot atradumu muzeja krājumam. LNVM speciālisti veica atraduma fiksāciju un rūpīgi atdalīja dokumentus.

Pēc sākotnējās izpētes secināts, ka dokumenti attiecas uz vēsturnieku Jāni Tālivaldi Zemzari (1902–1996), kā arī viņa māšas Ņinas Mateass (1895–1970) ģimeni. Lielāko dokumentu apjomu – vairākus desmitus lappušu – veido Rīgas hronikas manuskripts: 1939. gadā iesākts dokuments, kura uzdevums bija fiksēt svarīgākos notikumus galvaspilsētas dzīvē. Tās redaktora uzdevumi bija uzticēti vēsturniekam Zemzarim. Manuskripts aptver 1939.–1940. gada notikumus Rīgas dzīvē; vēlāk nacistu okupācijas laikā tas papildināts ar piezīmēm par padomju okupācijas notikumiem 1940.–1941. gadā. Bez tam jaunatrastajā dokumentu kopumā ietilpst materiāli par nacistu okupācijas laika kultūras politiku, arī padomju okupācijas laika pārmaiņām Latvijas Universitātes Tiesību fakultātes dzīvē, kur Zemzaris strādāja kā asistents, u. c. rokraksti. Pārējie zemē ierakstītie dokumenti pamatā ir dažādas personas apliecības, dienesta gaitas saraksti, citi personas dokumenti par Jāni Tālivaldi Zemzari, kā arī viņa māšas vīru virsnieku Aleksandru Mateasu (1900–1945). Pilnībā spriest par dokumentu zinātnisko nozīmi, kā arī ierakšanas apstākļiem varēs

Attēlā: Atrakuma vieta dārzā Gregora ielā.
Foto: Toms Ķikuts.

Attēlā: Atrastā metāla lāde ar saturu. Foto: Roberts Kaniņš (pa kreisi) un Toms Ķikuts (pa labi).

pēc to rūpīgākas izpētes, kas savukārt būs iespējama pēc tam, kad darbu būs veikuši restauratori. Tā kā Jānis Tālivaldis Zemzaris bija viens no Latvijas Nacionālās bibliotēkas Reto grāmatu un rokrakstu nodaļas veidotājiem un tur atrodas arī apjomīgs viņa personiskais fonds, dokumenti ar atradēju ziņu nodoti bibliotēkai, kur pēc restaurācijas pabeigšanas un zinātniskās apstrādes būs pieejami sabiedrībai.

Latvijas Nacionālais vēstures muzejs izsaka pateicību atbildīgajiem depoziņa atradējiem, kuri sazinājās ar muzeju un pasargāja materiālus no lielākiem bojājumiem!

LATVIJAS NACIONĀLAIS VĒSTURES MUZEJS

ir trešais vecākais muzejs Latvijā un vienīgais Latvijas vēstures muzejs pasaulē. Kopš dibināšanas 1869. gadā LNVM ir kļuvis par lielāko latviešu tautas muzejisko vērtību krātuvi – tā kolekcijās ir vairāk nekā miljons priekšmetu: arheoloģiskajos izrakumos iegūtas senlietas, rotu un monētu depozi, tautastērpi, tradicionālie darbarīki, tautas lietišķās mākslas darinājumi, sadzīves priekšmeti, fotogrāfijas, dokumenti, kartes, gravīras, gleznas u. c. Latvijas vēstures liecības.

Muzeja misija ir Latvijas valsts un tautas interesēs vākt, saglabāt, pētīt un popularizēt visu laiku Latvijas un pasaules garīgās un materiālās kultūras liecības ar arheoloģijas, etnogrāfijas, numismātikas, vēstures vai mākslas vēstures nozīmi. LNVM organizē izstāžu darbību Latvijā, veido ceļojošās izstādes, sadarbojas ar Latvijas skolām, iestādēm, izdod rakstu krājumus un citas publikācijas.

Pēc Rīgas pils renovācijas uzsākšanas un postošā ugunsgrēka 2013. gada jūnijā LNVM pamatekspozīcija un izstādes atrodas pagaidu telpās – namā Brīvības bulvārī 32 (kopš 2014. gada 15. maija), savukārt muzeja krājums ir izvietots telpās Lāčplēša ielā 106, kur strādā administrācija un muzeja speciālisti. Pēc Rīgas pils renovācijas muzejs plāno atgriezties vēsturiskajā mājvietā Rīgas pilī, savukārt krājumu pārcelt uz jaunajām muzeju krājuma telpām Pulka ielā.

Latvijas Nacionālā vēstures muzeja nodaļas ir Tautas frontes muzeja nodaļa un Dauderu nodaļa.

www.lnvm.lv

www.latvijasgadsimts.lv

facebook.com/LNVMuzejs

twitter.com/LNVMuzejs

instagram.com/LNVMuzejs

TAUTAS FRONTES MUZEJA NODAĻA

ir viena no Latvijas jaunāko laiku vēstures liecību krātuvēm, kur atrodams unikālu priekšmetu un dokumentu kopums. Muzejs vēstī par Latvijas tautas neatkarības centieniem 20. gadsimta nogalē, kas tautas atmiņā iemūžināta kā Trešā atmoda, tas glabā vēsturiskās liecības par lielāko Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanas perioda tautas kustību – Latvijas Tautas fronti, atainojot Atmodas laika vēsturiskos procesus, notikumus un dalībniekus.

[twitter.com – frontes_muzejs_LNVM](https://twitter.com/frontes_muzejs_LNVM)

[facebook.com – LNVM Tautas frontes muzejs](https://facebook.com/LNVM Tautas frontes muzejs)

DAUDERU NODAĻA

izvietota vēsturiskā ēkā Sarkandaugavā – bijušā “Waldschlösschen” īpašnieka Ādolda fon Bingnera ģimenes villā. No 1937. līdz 1940. gadam tā kalpoja par Valsts un Ministru prezidenta Kārļa Ulmaņa vasaras rezidenci. Pateicoties trimdas mecenāta un kolekcionāra Gaida Graudiņa ieinteresētībai, 1990. gadā tika izveidots Latvijas Kultūras muzejs “Dauderi”. 2010. gadā muzejs kļuva par LNVM nodaļu. Dauderu nodaļa ne vien piedāvā izstādes un nodarbības, bet arī izīrē telpas un brīvdabas teritoriju dažāda rakstura pasākumiem.

facebook.com/dauderi.lnvm

twitter.com/Dauderi_LNVM

